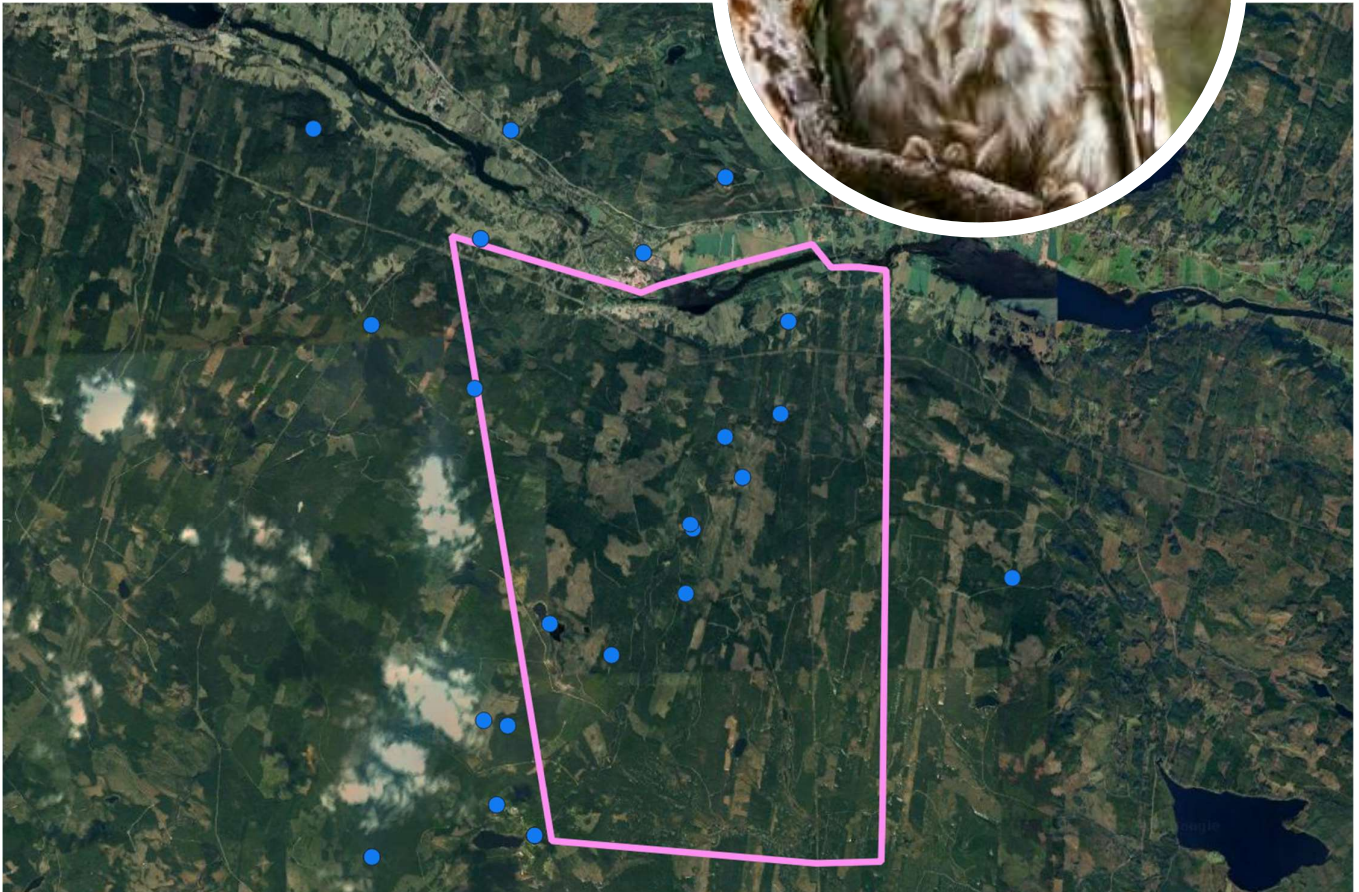

*Ledande experter
för en levande värld.*

Rapport
Fågelförstudie vid Långtjärn – Ljungaverk,
Ånge kommun
RES Renewable Norden AB

Titel: Fågelförstudie vid Långtjärn – Ljungaverk, Ånge kommun

Version: 1

Datum: 2022-11-22

Uppdragsgivare: RES Renewable Norden AB

Uppdragsnummer: 4173-13

Dokumentnamn: 4173-13_Fågelförstudie-Långtjärn-Ljungaverk

Rapport genomförd av: Tim Hipkiss, EnviroPlanning AB

Rapport granskad av: Amanda Gudmundson, EnviroPlanning AB

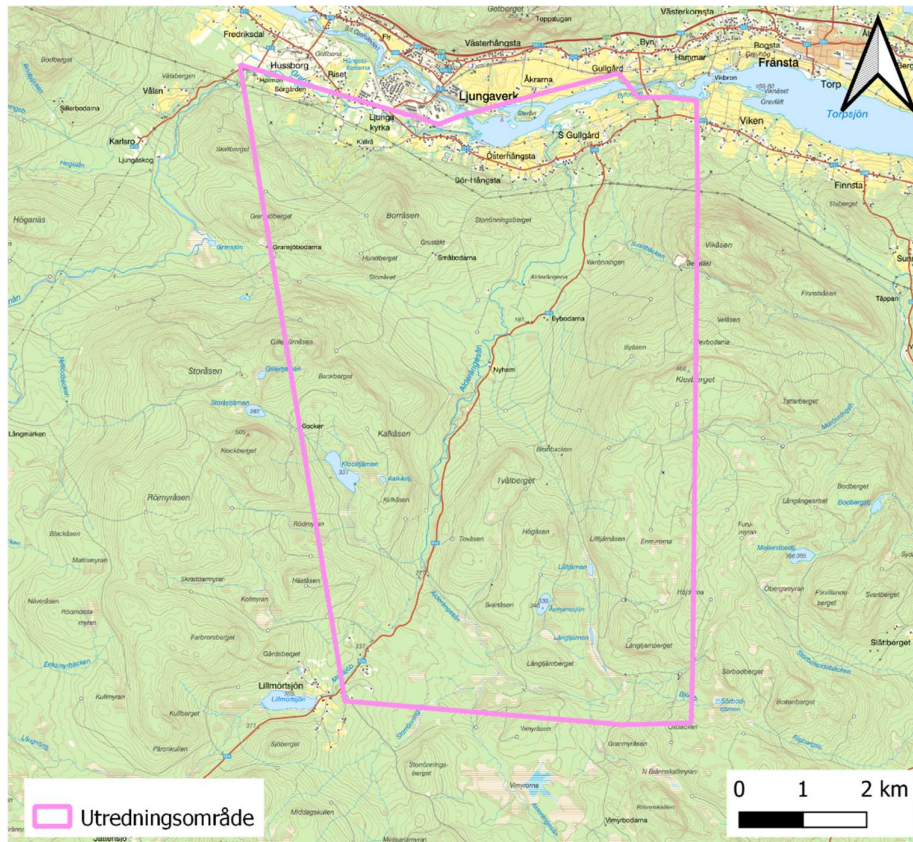
Rapport verifierad av: Tim Hipkiss, EnviroPlanning AB

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Genomförande	2
3	Resultat	3
3.1	Kungsörn	6
3.2	Övriga rovfåglar	7
3.3	Ugglor	8
3.4	Tranor och svanar	9
3.5	Tjäder	10
4	Slutsatser	12
5	Referenser	13

1 Inledning

EnviroPlanning AB har fått i uppdrag att genomföra en förstudie av skyddade fåglar inom ett område på cirka 6000 hektar inom vilken en elledning planeras att anläggas mellan Långtjärn och Ljungaverk i Ånge kommun, Västernorrlands län (figur 1).

Figur 1. Utredningsområdet Långtjärn-Ljungaverk.

Samtliga av Sveriges cirka 350 fågelarter är fridlysta enligt artskyddsförordningen, och det är förbjudet att samla in, skada eller döda individer, samt att skada eller förstöra deras fortplantningsområden och viloplats. 67 av dessa arter är dessutom listade i bilaga 1 av EU:s fågeldirektiv. Det innebär att särskilda skyddsområden ska upprättas för arten där den häckar eller rastar i betydande antal.

Bygget av en kraftledning innebär ett ingrepp i naturen, vilket påverkar fågellivet i de områden där mark tas i anspråk. Den driftsatta elledningen kommer även att medföra en risk för kollisioner och elströmsolyckor. Studier visar att de fåglar som är mest utsatta för kollisioner är svanar, gäss, tranor

och hönsfåglar och för elströmsolyckor är det medelstora och stora rovfåglar, stora ugglor och kråkfåglar (Fransson m.fl. 2019, Ottvall & Green 2020). Skyddsåtgärder och anpassningar som gör elledningar mer fågelsäkra, såsom fågelavvisare och isoleringsåtgärder, har haft en positiv inverkan, och antalet fåglar som dödas av elledningar i Sverige har minskat under de senaste tre decennier (Fransson m.fl. 2019).

2 Genomförande

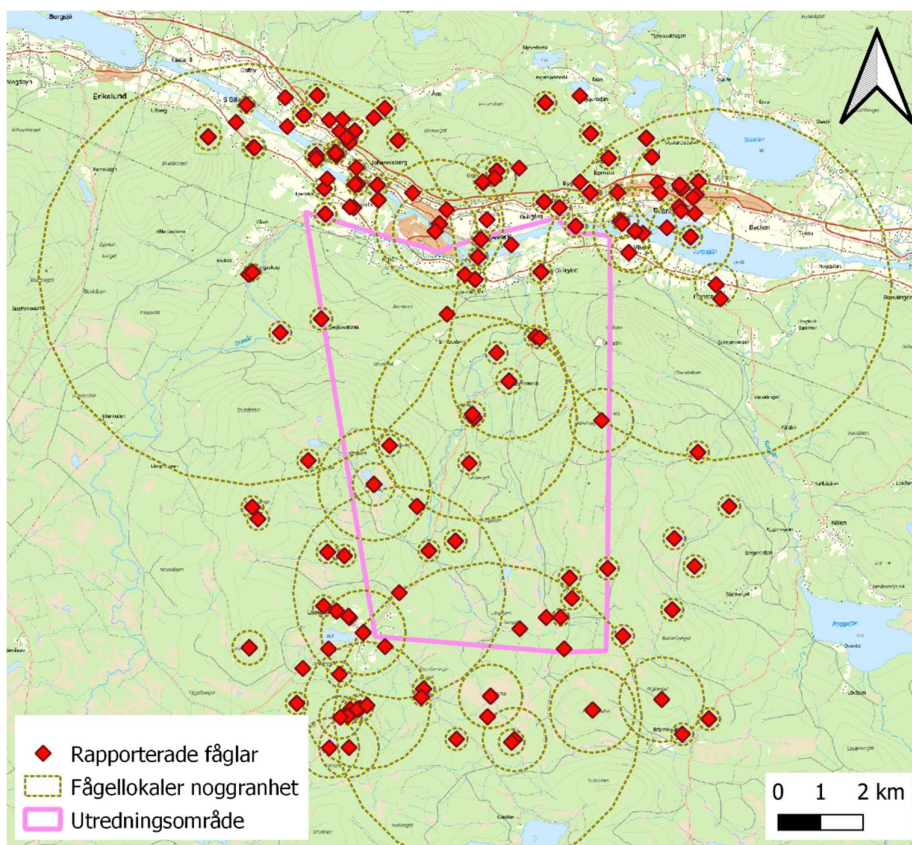
Observationer av fåglar från Artportalen, inklusive skyddade fynduppgifter, har tillhandahållits av Artdatabanken för ett område som omfattar utredningsområdet samt omgivande 3 kilometer för perioden 2000-01-01 – 2022-09-30. Fokus i denna förstudie ligger på arter som är rödlistade eller är upptagna på fågeldirektivets bilaga 1.

Observationer i Artportalen ger en indikation på vilka fågelarter som förekommer i utredningsområdet och dess närhet. En begränsning är dock att det alltid förekommer fler observationer från platser där det finns fler människor och vid kända fågellokaler. I det aktuella fallet betyder det att det förekommer många fågelobservationer längs med Ljungan, och betydligt färre i utredningsområdets vidsträckta skogliga delar. Brist på observationer där ska därmed inte tolkas som att inga skyddsvärda fåglar finns.

3 Resultat

Utredningsområdet består i huvudsak av kuperad skogsmark med aktivt skogsbruk, med flera våtmarksområden i söder. Utredningsområdet angränsar till älven Ljungan i norr, och längs med älven finns flera samhällen, samt jordbruksmark och infrastruktur. Länsväg 524 löper tvärs igenom området mellan sydväst och nordost.

I figur 3 visas samtliga fynd av fågelarter som antingen är rödlistade eller upptagna på fågeldirektivets bilaga 1, och som har noterats med fynd inom utredningsområdet med omgivande 3 kilometer. Fågelobservationer i Artportalen syftar oftast på lokaler, som i vissa fall har en noggrannhet på mer än en, och ibland flera, kilometer (se figur 2). Totalt finns 67 arter som häckar eller rastar inom eller i närheten av utredningsområdet. I tabell 1 listas dessa fågelarter med deras skyddsstatus samt om de angetts häcka eller rasta inom utredningsområdet.

Figur 2. Samtliga fynd i Artportalen av fåglar som antingen är rödlistade eller upptagna på fågeldirektivets bilaga 1 för perioden 2000-01-01 – 2022-09-30. De gulsvarta cirkelarna visar på noggrannheten på fågellokalerna.

Tabell 1. Rödlistade fåglar samt fåglar som är upptagna i bilaga 1 i Fågeldirektivet (FD) med fynd från Artportalen inom 3 km av utredningsområdet. Rödlistekategorier: LC = livskraftig (ej rödlistad), NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad.

Art	Skyddsstatus	Status i utredningsområdet och omnejd
Backsvala	VU	Häckande
Bergand	EN	Rastande, utanför utredningsområdet
Berguv	VU, FD	Häckande, utanför utredningsområdet
Bivråk	LC, FD	Häckande
Björktrast	NT	Häckande
Blå kärrhök	NT, FD	Rastande
Bläsand	VU	Häckande
Brun kärrhök	LC, FD	Rastande
Brushane	VU, FD	Rastande
Buskskvätta	NT	Häckande
Drillsnäppa	NT	Häckande
Duvhök	NT	Häckande
Fiskgjuse	LC, FD	Häckande
Fiskmås	NT	Häckande
Fisktärna	LC, FD	Häckande
Fjällgås	CR, FD	Rastande, utanför utredningsområdet
Fjällvråk	NT	Häckande
Gråspett	LC, FD	Häckande
Gråtrut	VU	Häckande
Grönbena	LC, FD	Häckande
Grönfink	EN	Häckande
Grönsångare	NT	Häckande
Gulspurv	NT	Häckande
Havstrut	VU	Rastande
Havsörn	NT, FD	Rastande
Hornuggla	NT	Häckande
Hussvala	VU	Häckande
Hökuggla	LC, FD	Häckande
Jorduggla	LC, FD	Häckande
Järpe	NT, FD	Häckande
Kornknarr	NT, FD	Häckande, utanför utredningsområdet
Kricka	VU	Häckande
Kråka	NT	Häckande
Kungsörn	NT, FD	Häckande
Lappspurv	VU	Rastande
Lappuggla	VU, FD	Häckande
Ljungpipare	LC, FD	Rastande
Mindre hackspett	NT	Häckande

Art	Skyddsstatus	Status i utredningsområdet
Myrspov	VU, FD	Rastande, utanför utredningsområdet
Orre	LC, FD	Häckande
Ortolansparv	CR, FD	Häckande
Pilgrimsfalk	NT, FD	Häckande, utanför utredningsområdet
Päruggla	LC, FD	Häckande
Rosenfink	NT	Häckande
Rödvingetrast	NT	Häckande
Salskrake	LC, FD	Rastande
Silvertärna	LC, FD	Häckande
Skedand	NT	Häckande
Skrattmå	NT	Häckande
Slaguggla	NT, FD	Häckande
Smålom	NT, FD	Häckande
Sparvuggla	LC, FD	Häckande
Spillkråka	NT, FD	Häckande
Stare	VU	Häckande
Stenfalk	NT, FD	Rastande, utanför utredningsområdet
Stjärtand	VU	Rastande
Storlom	LC, FD	Häckande
Storspov	EN	Häckande
Strandskata	NT	Rastande
Svarthakedopping	LC, FD	Häckande
Svartsnäppa	NT	Rastande
Svartvit flugsnappare	NT	Häckande
Svärta	VU	Rastande
Sångsvan	LC, FD	Häckande
Sävspov	NT	Häckande
Tallbit	VU	Rastande
Talltita	NT	Häckande
Tjäder	LC, FD	Häckande
Tofsvipa	VU	Häckande
Tornseglare	EN	Häckande
Trana	LC, FD	Häckande
Tretåig hackspett	NT, FD	Häckande
Törnskata	LC, FD	Häckande
Videsparv	NT	Häckande
Vitkindad gås	LC, FD	Rastande
Årta	EN	Häckande
Årtsångare	NT	Häckande

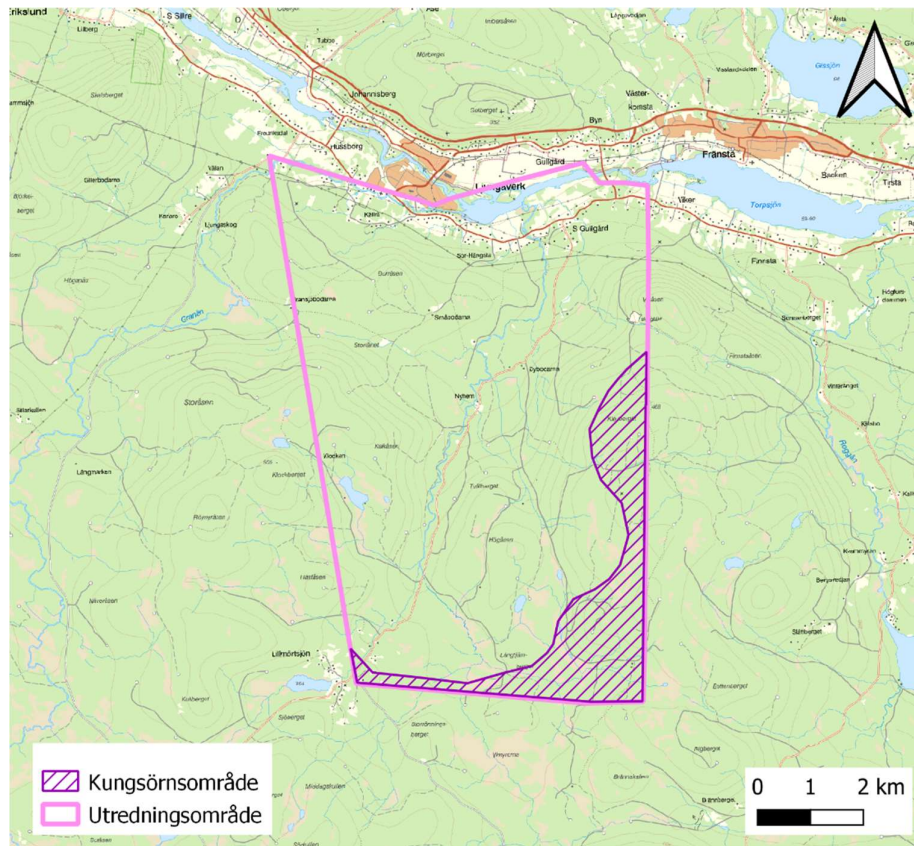

Arterna som listas i tabell 1 är fåglar som förekommer i olika typer av naturmiljöer och är typiska för mellersta Norrland. En del arter är kopplade till Ljungans vattenmiljöer medan andra är kopplade till skogs- eller jordbruksmiljöer. En negativ påverkan på de allra flesta arter kan förebyggas genom att särskilt värdefulla naturmiljöer undviks vid projekteringen av ledningssträckan. Nedan fokuseras på ett antal arter och grupper av fåglar som anses vara särskilt riskutsatta för kollisioner med ledningar och elströmsolyckor (enligt Fransson m.fl. 2019 och Ottvall & Green 2020) eller störning vid häckningsplatsen. De fynd som visas i kartorna i figur 3 – 7 är observationer där det finns häckningsindicier, det vill säga indikationer på att arten häckar i området. Observationer av till exempel överflygande fåglar har inte inkluderats.

3.1 Kungsörn

Kungsörnen är en stor rovfågel som är rödlistad som nära hotad (NT) och upptagen på fågeldirektivets bilaga 1. Kollisioner med elledningar och elolyckor är en av de främsta dödsorsakerna bland kungsörnar som hittats döda (Artdatabanken 2022). Störning vid häckningsplatser är ett hot mot arten och denna risk bör beaktas vid planeringen av elledningen.

Kända kungsörnsrevir finns i utredningsområdets utkant, i öster och sydost, samt söder om området (figur 3). Enligt Peter Nilsson, naturvårdshandläggare på Länsstyrelsen i Västernorrland, finns även aktivitet i bergsområden som ligger väster om länsväg 524 och som indikerar att det kan finnas ett aktivt revir där (telefonsamtal 2022-11-09). När ett mer begränsat projektområde för ledningssträckan har identifierats vore det lämpligt att konsultera Peter Nilsson igen och vid behov genomföra en inventering av kungsörn för att försäkra sig om att ledningen inte riskerar att passera för nära en boplats.

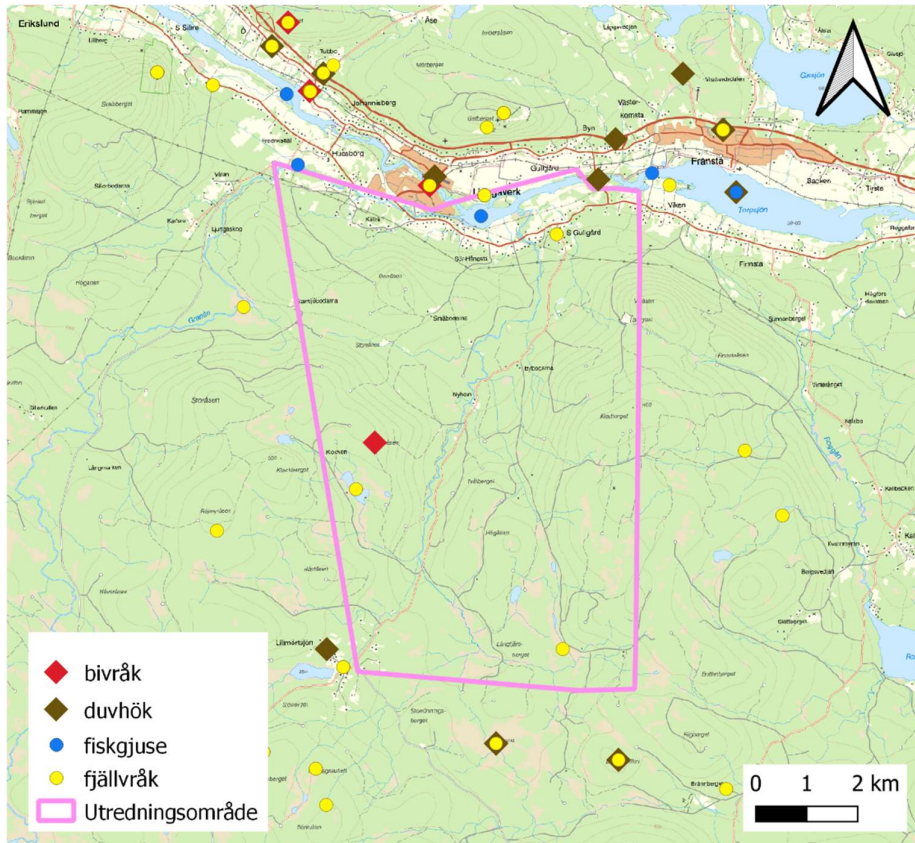

Figur 3. Områden där det förekommer observationer i Artportalen som indikerar häckningsaktivitet av kungsörn inom utredningsområdet under perioden 2000-01-01 – 2022-09-30. Det finns även indikationer på att det kan vara ett aktivt revir i västra delen av utredningsområdet.

3.2 Övriga rovfåglar

Vid sidan om kungsörn finns duvhök, bivråk, fiskgjuse och fjällvråk bland de medelstora och stora rovfåglar som förekommer och troligen har häckningsrevir inom och i närheten av utredningsområdet (Figur 4). Dessa fåglar är känsliga för störning och hänsyn bör tas till deras häckningsplatser (Skogsstyrelsen 2016a, 2016b, 2016c, 2019a). Duvhök och bivråk är troligen mer välspredda inom utredningsområdets sammanhängande skogsområden än vad som syns utifrån fynd i Artportalen. Fjällvråk brukar vara mer anknuten till bergsbranter, och häckar främst under år då det finns gott om sork. Observationer av fiskgjuse förekommer längs med Ljungan, men boplatserna för denna art kan finnas en bra bit ifrån deras fiskevatten.

När ett mer begränsat projektområde för ledningssträckan har identifierats vore det lämpligt att genomföra inventering av rovfåglar för att försäkra sig om att ledningen inte riskerar att passera för nära en boplats.

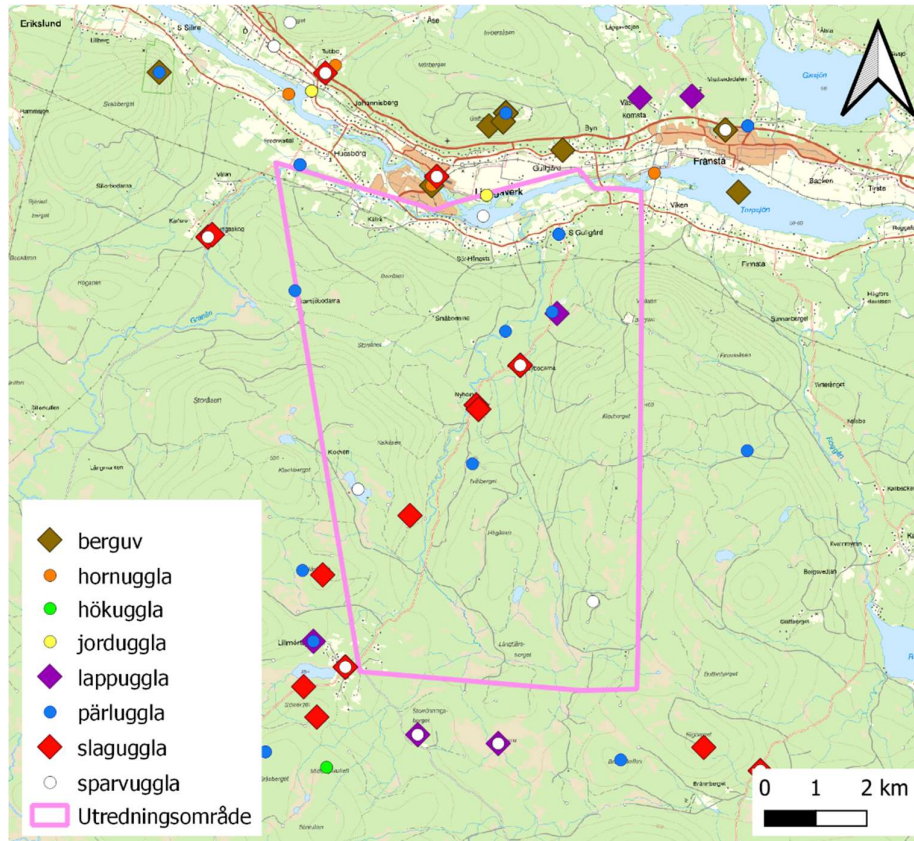
Figur 4. Observationer med häckningsindicier av bivråk, duvhök, fiskgjuse och fjällvråk under perioden 2000-01-01 – 2022-09-30.

3.3 Ugglor

Ugglor, främst de större arterna som berguv, slaguggla och lappuggla, är en grupp som är överrepresenterade bland fåglar som dödas av elströmsolyckor (Fransson m.fl. 2019). Åtgärder för att isolera strömförande delar minskar denna risk avsevärt, men hänsyn behöver ändå tas för att undvika störning och annan påverkan vid häckningsplatsen (Skogsstyrelsen 2016d, 2016e).

I utredningsområdet har relativt många observationer gjorts som indikerar att det finns häckningsplatser där (figur 5). De häckningsobservationer av slaguggla och lappuggla pekar på att det kan finnas holkar i området som har satts upp och övervakas av ornitologer. Att det finns spridda observationer av pärluggla och sparvuggla är inte oväntat, då dessa arter förekommer frekvent i barrskogsområden där det finns lämpliga hålträd eller holkar. Berguv har inte noterats inom utredningsområdet, utan förekommer med häckningsrevir norr om Ljungan.

När ett mer begränsat projektområde för ledningssträckan har identifierats vore det lämpligt att försöka kontakta lokala ornitologer för att undvika eventuella boplatser för slaguggla och lappuggla.

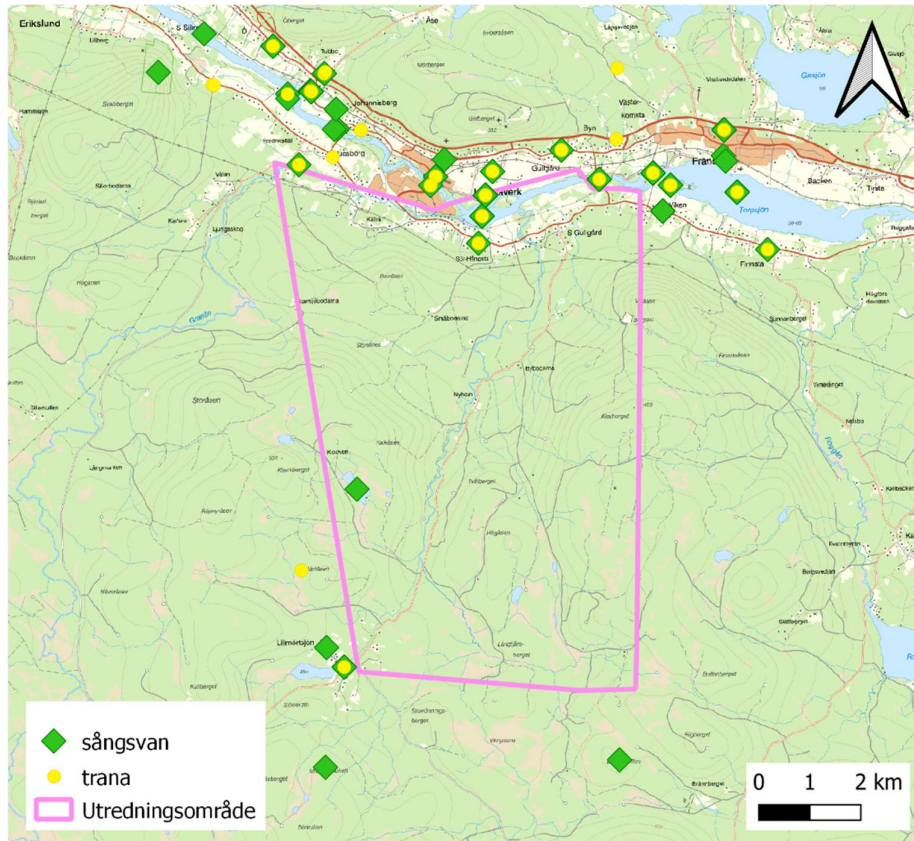

Figur 5. Observationer med häckningsindicier av ugglor under perioden 2000-01-01 – 2022-09-30.

3.4 Tranor och svanar

Tranor och svanar är stora fåglar som är utsatta för kollisionsrisk vid elledningar (Fransson m.fl. 2019; Ottvall & Green 2020). Fågelavvisare har en hög reduceringseffekt av olyckor gällande dessa fåglar (Ottvall & Green 2020). Varken trana eller sångsvan är rödlistade men är upptagna på fågeldirektivets bilaga 1.

Både arterna är vanligt förekommande som häckfåglar i norra Sverige, men förutom längs med Ljungan är det glesst mellan observationer som indikerar häckning i utredningsområdet (figur 6). Både trana och sångsvan häckar i våtmarksmiljöer, och det kan mycket väl förekomma fler häckningar i utredningsområdet än vad som syns utifrån rapporteringar i Artportalen. Båda arterna kan förväntas rasta och födosöka i större mängder i de öppna odlingsmarkerna som ligger nära Ljungan. Om hänsyn tas vid öppna våtmarker finns det inget behov av inventeringsinsatser för trana och sångsvan.

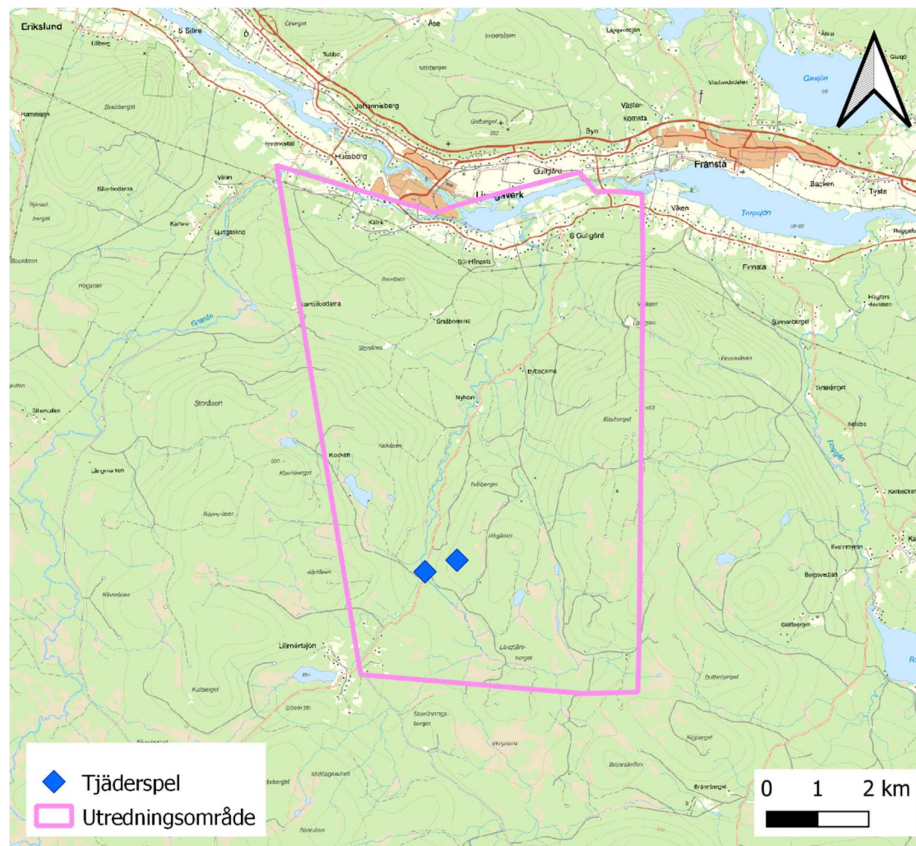
Figur 6. Observationer med häckningsindicier av sångsvan och tranor under perioden 2000-01-01 – 2022-09-30.

3.5 Tjäder

Tjäder och övriga arter av skogshöns kan vara utsatta för en hög kollisionsrisk med elledningar, och större spelplatser för tjäder och orre bör beaktas och inte inskränkas av ledningsdragningen. Fågelavvisare har endast en måttlig effekt på skogshöns (Ottvall & Green 2020).

Två noteringar om spelplatser för tjäder finns i utredningsområdets södra del (figur 7). Avverkning vid spelplatserna ska undvikas, och det är inte lämpligt med större avverkningar inom 500 m från spelplatser med fler än fem tappar (Skogsstyrelsen 2019b). Inga spelplatser för orre finns noterade i utredningsområdet, men det är troligt att åtminstone mindre spelplatser förekommer.

När ett mer begränsat projektområde för ledningssträckan har identifierats vore det lämpligt att undersöka om det kan finnas större spelplatser för tjäder eller orre så att sträckan kan undvika dessa.

Figur 7. Spelplatser för tjäder som är rapporterade i Artportalen under perioden 2000-01-01 – 2022-09-30.

4 Slutsatser

Inom utredningsområdet är det framförallt längs med Ljungan och vid de närliggande öppna jordbruksmarker det förekommer flest inrapporterade, skyddsvärda fåglar. Detta område är viktigt både för häckande och rastande fåglar.

I skogsmarkerna som utgör merparten av utredningsområdet är det mer glest med inrapporterade fåglar. Detta är dock inte oväntat då fyndrapporter brukar vara färre vid områden som ligger längre ifrån mer tätbefolkade samhällen och längs med större vägar. Rapporteringsfrekvensen är till exempel högre längs med länsvägen som löper tvärs igenom utredningsområdet.

Fyndrapporterna i Artportalen visar dock att det förekommer vissa arter av skyddsvärda och potentiellt känsliga fågelarter, av vilken flera har nämnts ovan i avsnitt 3. På grund av detta är det lämpligt att undersökningar eller inventeringar riktad mot vissa fågelarter genomförs när ett mer begränsat projektområde för elledningen har identifierats, så att lokaliseringen och skyddsåtgärder kan optimeras för att minimera påverkan på fågellivet. De arter som nämns ovan i avsnitt 3 och där det kan finnas ett behov av vidare undersökningar eller inventeringar är kungsörn och övriga rovfåglar, slaguggla, lappuggla, samt spelplatser för tjäder och orre.

5 Referenser

Artdatabanken (2022) Kungsörn *Aquila chrysaetos*.

<https://artfakta.se/naturvard/taxon/aquila-chrysaetos-100011>

Fransson, T., Jansson, L., Kolehmainen, T. & Wenninger, T. (2019) Collisions with power lines and electrocutions in birds – an analysis based on Swedish ringing recoveries 1990-2017. *Ornis Svecica* 29: 37–52.

<https://doi.org/10.34080/os.v29.19731>

Ottvall, R. & Green, M. (2020) Kraftledningars påverkan på fåglar – en syntesrapport. Rapport, Lunds universitet, 2020-02-18.

Skogsstyrelsen (2016a) Duvhök. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2016-06-21. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/duvhok-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2016b) Fjällvråk. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2016-06-21. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/fjallvrak-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2016c) Fiskgjuse. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2016-06-21. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/fiskgjuse-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2016d) Slaguggla. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2016-06-21. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/slaguggla-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2016e) Lappuggla. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2016-06-21. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/lappuggla-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2019a) Bivråk. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2019-05-23. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/bivrak-vagledning-hansyn2.pdf>

Skogsstyrelsen (2019b) Tjäder. Vägledning för hänsyn till fåglar. Broschyr 2019-05-25. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledning-for-hansyn-till-faglar/tjader-vagledning-hansyn2.pdf>